

és hallhatóan jelenítse is meg – a kompozíciónak megfelelően – a négyszólamú akkord 3 + 1 vagy 2 + 2 szólamra bontásával.

Bach szólószonátáiban igen sok a két-szólamú passzázs, gyakran épp a dallamváltás vagy az ellenpont jegyében. Differenciált vonótechnikával pontosan ki kell játszani a ritmusokat, (vö. a C-dúr fúga kromatikus ellenpontja) hogy a passzázsok motívum- és faktúraszerkezete megjeleníthető legyen. Bach zenéje csak így tolmácsolható autentikusan.

Mi is voltaképpen az Ön által javasolt „imaginárius kötés”?

Az „imaginárius kötés” ötletét a közvetelő kényszerűség szülte: Bach szólószonátáiban igen sok az olyan egymást követő legato kettősfogás, ahol közvetlenül egymás után a bal kéznek ugyanarra az ujjára van szükség, tehát az előírt tökéletes kötés nem valósítható meg. Ezen a helyeken segíthet az úgynevezett „imaginárius kötés”. Ilyenkor – például a g-moll szonáta Siciliana tételében – a két kettősfogás kötések a vonót vezető kezlet mintegy lebegtetem, és közben a bal kéz ujját átcsúsztatom az új pozícióba. A legato így kötöttebb.

Az összes szólószonáta felvételén bemutatta, milyen Ön szerint Bach szólóhegedűre írt műveinek méltó interpretációja. Recenzensei szerint előadása mértékadó lesz a szakmában. Különösen a háromszólamú hegedűjáték és az „imaginárius kötés” tarthat számot rendkívüli érdeklődésre.

Természetesen örülök az ilyen jellegű, pozitív recenzióknak. Az elismerés ugyanakkor szerintem inkább Bach zenéjéti illeti, mint engem. A hosszú évek során, amíg a szólószonátákkal foglalkoztam, arra a meggyőződésre jutottam, hogy Bach zenéjénél nemigen van mélyebb, és nekünk, embereknek, nincsenek olyan fogalmaink, amelyek méltóképpen körülírhatnánk. Időnként tanítással is foglalkozom, mivel a művészi és a zenepedagógusi munkát egyformán fontosnak tartom. Tanítványaimnak, és általában minden ifjú muzsikusként azt ajánlom, hogy vegye a fáradságot, és foglalkozzon behatóan Bachkal, mélyüljön el a zenéjében. Megtérül, ugyanis, véleményem szerint, valószínű gyógyír.

A cikk elsőként a das Orchester 10/98-as számában jelent meg. Köszönjük a közlés jogát!

Magyar szöveg: *Mente Éva*

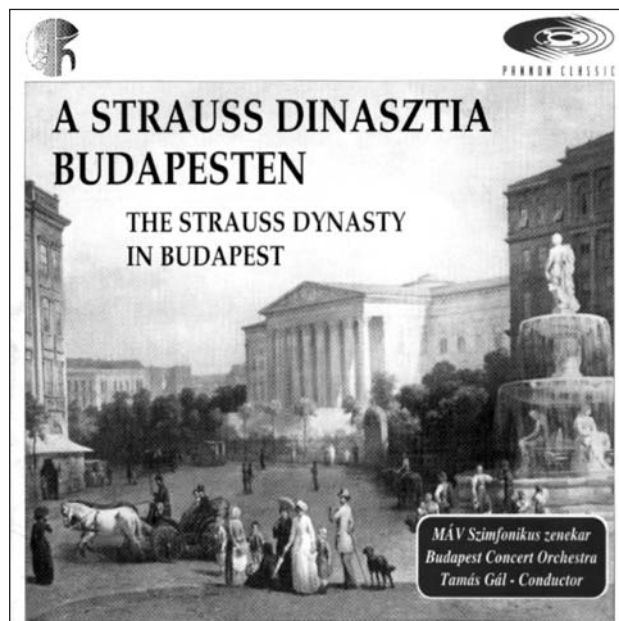
A Strauss-dinasztia Budapesten

A MÁV Szimfonikus Zenekar „életrajza” indokolja e korong megjelenítését: „Ideztova tíz éve minden évben, Szilveszter táján beutazzák Németországot, valamint a szomszédos országok németajkú városait és újévi hangversenyek keretében játszzák a Strauss-dinasztia műveit, mindig, mindenütt nagy sikerrel. Minden kritika kiemeli, hogy a magyar muzikusok milyen elevenen őrzik a bécsi muzika előadói hagyományait.” – olvashatjuk a kíséző szövegben. S közben szelíd elnézéssel mosolygunk: ugyan hogyan is nevezhető „kritikának az ünnepi rendezvénysorozat valamely külföldi produkciójáról való megemlékezés, beszámoló? És vajon lehet-e (szokás-e) „hivatalból” kritizálni az óév-búcsúztató idején? Vagyis: a nyilvánvalóan ünnepi (ezúttal: szórakoztató) rendezvény aligha alkalmas a megmérettetésre, csakúgy, mint az ünnepi alkalom egy másik sarkítása, a protokoll. Mindkét esetben valamiféle hallgatólagos megegyezés lép életbe előadók és hallgatók között – másként hallják az utóbbiak ilyenkor a műsort, s ezzel tisztában vannak a művészek is. (Amikor az olimpiai aranyérem átadásakor, a zászlófelvonáskor megszólal a Himnusz, aligha annak interpretációjával, valóban felhangzó milyenségével törődik bárki is. Ott és akkor: nem arra figyelünk!)

Pusztán az évtizedes sikeres visszajelzésre alapozva, még nem lenne elégséges indok e korong megjelenítéséhez. Praktikus megoldás lehet viszont, hogy a következőkben, újabb Strauss-turnék alkalmával árusítható/ajándékozható, s így maradandó – kézzelfogható – emlékhöz juthatnak a koncertek látogatói. Messzire vezetne annak a sokféle lehetőségnek taglalása, hogy az élőzenei élmény és a bármikor felidézhető rövidített hangzás által kiváltott hatás hogyan viszonyulhat egymáshoz.

Tetszetős és sokat ígérő a CD-kiadvány címe. A hozzáfűzött reményeket azonban nem váltja be maradéktalanul. Mint Fenyő Gábor ismertetőjében is olvashatjuk, számos magyar vonatkozású kompozíciót ismerünk a Strauss család zenéjében (a közkedvelt Pesti emléken kívül említhetjük az Andrassy indulót, a Pesti csárdást, a Csikós négyest, a Magyar koronázási indulót, vagy akár az „Üdvözlét Budapestre!” címűt. De ezeket csak említhetjük, a kíséző szöveg nyomán, merthogy a felvett műsorban egyikük sem szerepel. A 13 műsorszám közül kettő az id. Johann Strausstól származik (Sóhaj Galopp és Radetzky induló), egynek szerzőpárosa Johann és Josef Strauss (Pizzicato-polka), a többi 10 pedig a világhírű Johann Strauss műve, többsége közismert keringő, polka, továbbá A cigánybáró nyitánya és a zenei tréfa műfaji megjelöléssel illetett Perpetuum mobile. Vagyis: népszerű egyveleg a kínálat, a már a régi rutin okán is, megbízható tolmácsolásban.

És íme, következő gondolatunkat előlegezte a végső: tolmácsolás. A bécsiek vallják, hogy a valcer-játszás a vérükben van. Az egykori monarchia utódállamai azonban időről-időre megpróbálják saját szellemi örökségükként feltüntetni a műfajt. Többé-kevésbé jogosan... Gondoljunk csak arra, hogy már van „Bécsi szelet” vendéglő Budapesten – de aki evett már hatá-

rainkon túl gulyást vagy paprikást (akár magyarnak vagy budapestinek hirdetett étteremben is)...

Rátérve végül magára a zenekarnak a teljesítményére: A MÁV Szimfonikus Zenekar a közelmúltban több koncertjén megörökítette felvételen. Olyankor, természetesen, nincs mód az apró hibák kiküszöbölésére, s az egykori koncertélmény többszöri felidézésekor mindinkább feltűnnek az elsőre gyorsan elfeledett kisebb-nagyobb, nyilvánvalóan alkalmi hibák.

Ezúttal örömmel tudatom: nincs szó ilyesmiről! Kidolgozott produkció csendül fel a zenekar vezető karnagyának, Gál Tamásnak dirigálása nyomán, sőt, néha talán már-már pedánsnak is mondható. Ezt viszont bárki értékeli, aki hallott már hakni-szintű Strauss műsort.

Úgy tűnik viszont, hogy nem anyanyelve az együttesnek a Straussok muzsikája, bár elismerésre méltóan jártasak a számukra régóta ismerős idegen nyelvben. Tolmácsok, de nem szinkrontolmácsok. Nem derül ki, hogy helyileg hol készült a felvétel? Mindenesetre, érződik, hogy mikrofonoknak, nem pedig fogékony-lelkes közönségnek játszanak. Vannak gyakorló tempóik, amelyek választásának legfőbb indoka a precíz-tiszta hangzás (amit, nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hálásan értékelek!), ámde egy bizonyos tempó alatt óhatatlanul is módosul a játszott anyag karaktere. Kevésellem a humort, a szellemet és a szíporlát (pedig a Perpetuum mobilének már a műfaji megjelölése is figyelmeztet erre!).

Jólnevelt jólfészült táncmuzsikát kapunk, ezúttal stilizáltat (nem bizserog a hallgató talpa, nem szeretne táncra perdülni, ami bizony bécsi Strauss interpretáció esetén nem ritka). Még csak nem is „kispadról gyönyörködős” a táncételek ilyen világa, mert nehéz elképzelni, hogy táncolnának rá, belső készletéből. Minden bizonnyal tanulni kell (gyakorlással) a szórakoztatást, a talpalávaló produkálást. S a mikrofonok zavaró-fenyegető jelenléte ehhez aligha nyújt elég inspirációt.

Az igényesség, mint a hangulatos-oldott muzsikálás kerékkötője, visszafogottabb játékra készítette az előadókat, mint amit nemcsak hogy megenged, de egyenest meg is kíván a Strauss-dinasztia hangulatos zenéje. Nem szemrehányás ez, csupán megjegyzés, annak alátámasztására, hogy a stúdiófelvétel külön „műfaj”, ezt is ki kell gyakorolni!

Fittler Katalin

EGÉSZSÉG

Zenészek Nemzetközi Federációjának (International Federation of Musicians) felmérése

A zenekari muzsikások erős stresszhatás alatt állnak

FELMÉRÉS: a nyugati zenekari muzsikások erős stresszhatás alatt állnak Zenészek Nemzetközi Federációja (International Federation of Musicians) Egy nemzetközi vizsgálat, mely a zenekari muzsikások egészségével foglalkozott, kimutatta, hogy azok nagymérvű stresszhatásnak vannak kitéve, mely a járulékos fizikai tünetekkel együtt kihatással van előadói képességre és szakmai pályafutásukra. A felmérést a Zenészek Nemzetközi Federációja rendelte meg. Az eredményről Dr. Ian James, a Brit Előadóművészeti Orvosi Társaság vezetője tagja számolt be. Az itt következők túlnyomó része beszámolójának szó szerinti közlése.

A vizsgálatba az Egyesült Királyság, Európa, Amerika/Kanada, Japán/Távol Kelet és Ausztrália/Új Zéland/Dél-Afrika 56 zenekarát vonták be. A megkérdezett zenekarok tagjainak majd 50%-a válaszolt, összesen 1639 kérdőívet küldtek vissza. A válaszadók összetétele jól képviselte a zenekarok struktúráját: 60% vonós, 19% felfúvós, 15% rezes, 5% ütős és 2% hárfás és billentyűs hangszerek. Az eredmény eszerint megfelel a statisztikai követelményeknek.

A stresszhatás

A legkomolyabb stresszhatásként feltüntetett okok (rangsorolás szerint)

1. Önbizalmat aláaknázó karmester,
2. Alkalmatlan karmester
3. Hangszer-problémák
4. Szóló állások
5. Olvashatatlan kotta
6. Dezorganizált próbák
7. Összeférhetetlen pulatszomszéd
8. Egészségügyi problémák amik a játékot befolyásolják
9. Előadás közbeni hibázás
10. Elégtelen anyagi elismerés

11. Egzisztenciális félelmek balesettől vagy betegségtől

Karmesterek sokakban keltenek stresszhatást. A megkérdezetteknek 73%-a utalt erre az önbizalmat rontó-, 61% az alkalmatlan karmesterekkel kapcsolatban, 55%-ban az a karmester okozott feszültséget, akinek utasításait és elképzeléseit nem tartották helyesnek, 52% a túlkövetelőkkel szemben érzett így.

Egészségügyi problémák. 57% okolja a stresszt egészségügyi helyzetükért, ami akadályozza munkájukat. A muzsikások körülbelül fele izomfájdalmakra, hátfájásra és fáradtságra panaszkodik.

Előadási körülmények, mint olvashatatlan kotta, gyenge világítás, rossz rálátás a karmesterre, nem megfelelő szék, a muzsikások felénél okozott alkalmanként stresszt. A hangerő is zavarhatja az előadókat, aggodalmat keltve bennük potenciális sükettségük miatt – különösen az ausztrál muzsikások körében.

Anyagi természetű problémák. A nem kielégítő javadalmasítás a zenekari játékosok több mint felénél okozott gondot, de ez az Egyesült Királyság esetében a 75%-ot is elérte. Hasonló mértékű volt a félelem az anyagi ellátás miatt baleset, vagy betegség esetére.

Szorongás és az előadás.

Érez-e ön olyan mértékű szorongást előadás közben, hogy az hátrányosan befolyásolja játékát?

Igen 70% Nem 30%

Ha igen, előfordul ez egy-nél többször egy héten?

Igen 16% Nem 84%

Míg átlag 70 %-a a muzsikásoknak